

Znaczenie zabawy w rozwoju dziecka

Zabawa jest istotnym czynnikiem, potrzebnym dla prawidłowego rozwoju dziecka przedszkolnego. To dzięki niej, może ono doznać radosnych przeżyć, niezbędnych dla komfortu psychicznego i zaspokajających wielorakie potrzeby. Jest podstawową formą działalności, spełniającą określone zadania. Funkcje zabaw zostały wyodrębnione według kryterium typu zmian, dokonujących się u jednostki pod wpływem właśnie tej działalności. Należą do nich: funkcja kształcąca, wychowawcza, psychoterapeutyczna i projekcyjna (Pielka 1998, s. 201).

1. Funkcja kształcąca – dziecko wzbogaca wiedzę o świecie, doskonali sprawność motoryczną, kształci zmysły, poznaje swoje możliwości oraz uczy się je oceniać
2. Funkcja wychowawcza – dziecko uczy się przestrzegania reguł postępowania, przyswaja normy, zawiera umowy, stosując się do nich w późniejszej zabawie, podporządkowuje własne aktywności do zaistniałych wymagań
3. Funkcja psychoterapeutyczna – dziecko poprzez zabawę pozbawia się poczucia lęku, zagrożenia, napięcia wewnętrznego, negatywnych emocji, jednocześnie ucząc się jak radzić sobie z osobistymi problemami oraz jak wyrażać uczucia.
4. Funkcja projekcyjna – zabawa pozwala dorosłym na poznanie możliwości i problemów dziecka. Poprzez wchodzenie w różne role społeczne można zauważyć jego skłonności, nie widoczne przy innej formie aktywności.

Ten podział jest bardzo konkretny i czytelny, najczęściej stosowany z punktu widzenia psychologii. Zabawa spełnia też funkcję diagnostyczną, jako że bawiące się dziecko ujawnia wewnętrzne przeżycia, trudności i konflikty. Ważne jest to, jak dziecko się bawi, jakie wykorzystuje rekwizyty, jaki jest czas trwania oraz częstotliwość zabawy. Analiza emocji, które dziecko wykazuje w zabawie, może stać się ułatwieniem w wyborze odpowiedniej formy pomocy.

W wieku przedszkolnym rozwój zabaw ma największe znaczenie, gdyż w tym właśnie czasie przechodzi ona z form indywidualnych na działania zespołowe, które przełamują nieśmiałość i egocentryzm, wydobywając zdolność do empatii. Dużą rolę odgrywa swobodna aktywność dziecka, która ożywia pamięć i wyobraźnię, zaspokaja potrzebę działania i ruchu, tak ważną w wieku przedszkolnym. Zabawa staje się dla dziecka istotą tworzenia, gdyż dzięki

niej rozwija ono myślenie dywergencyjne, poprzez używanie własnych, twórczych zasobów. Zabawa jest impulsem do uwalniania energii oraz zalegających emocji np. strachu. Własna aktywność dziecka pokazuje jego zainteresowania, potrzeby, chęć działania. Nie narzuca pewnych schematów lecz rozwija pomysłowość, dając możliwość do wykorzystania już posiadanej wiedzy. Zabawa ma bardzo ważne znaczenie w rozwoju umysłowym dziecka. Pomaga w zrozumieniu i dostrzeżeniu różnic pomiędzy światem realnym a fikcyjnym. Poprzez zabawę, dziecko utrwala zdobyte wiadomości oraz nabywa nowe umiejętności. Zabawa rozwija wyobraźnię, zmysły, stymuluje twórczość. Znaczenie zabawy przejawia się również w aspekcie wychowawczym. Uczy pewnych norm postępowania i reguł życia społecznego. Zabawa jest więc istotnym czynnikiem moralnego wychowania dziecka, które w przyszłości stanie się dorosłym obywatelem, odpowiedzialnym za życie swoje, rodziny i społeczeństwa. Wiek przedszkolny to czas wzrastania kompetencji komunikacyjnych dziecka. Poprzez zabawy oswaja się ono z umiejętnością współpracy, pomocy, dzielenia się z innymi. Dziecko uczy się zachowań prospołecznych i eliminuje postawy negatywne, utrudniające komunikację międzyludzką. Rozwój dziecka powinien zmierzać od zabawy nieustrukturalizowanej, poprzez bierną obserwację, zabawę niezależną, równoległą, kooperacyjną aż do zabawy zorganizowanej, w której bawi się w grupie, mającej wspólny cel i pragnienia.

W rozwoju dziecka znaczenie zabawy jest ogromne. Przypisuje się jej wiele funkcji kształcących, wychowawczych i terapeutycznych. „Wykorzystanie zabawy do celów edukacyjnych pozwala na wprowadzenie wszystkich podstawowych elementów kształcenia wielostronnego, tj. uczenia się przez poznawanie, przeżywanie i działanie” (Szczepański 2009, s. 187). Dzięki podejmowanym aktywnością, dziecko nabywa niezbędne umiejętności do dalszego funkcjonowania przez całe życie.

Opracowanie: mgr Magdalena Kołodziej-Niedbała